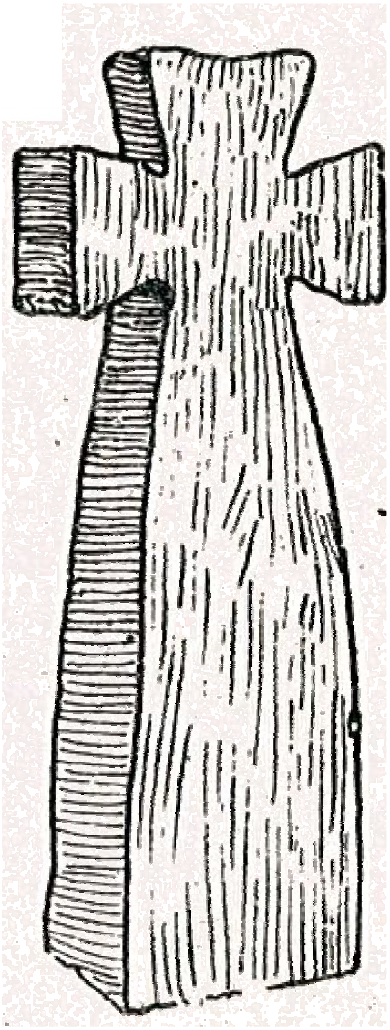

Eskopti
GWENED

Raktres misioniñ evit Breizh

Raktres evit diaweladoù pastorel ha misionel àr dachenn ar brezhoneg ha sevenadur Breizh.

« Evit prezeg an Aviel en eskopti Gwened ha derc'hel kont a sevenadur Breizh hag ag ar brezhoneg »

Traduit par l'office public de la langue bretonne

OFIS PUBLIK AR BREZHONEG
OFFICE PUBLIC DE LA LANGUE BRETONNE

Komunion evit ar Mision

Orin ar raktres

Lizher-eskob an aotrou'n eskob Centène (Miz Gourhelen 2011)

Goude ar blezadoù ma oa kreñv an Iliz e Breizh, evel ur framm diazez, e-kreiz ar gevredigezh hag ar sevenadur, emañ hor bro, evel kalz rannvroioù ha broioù all er C'hornôg, é tont da vout un douar misionoù.

Emañ al labour avieliñ nevez da gas da benn, evel rezon, en emell an holl dud badezet, pep hini anezhe éc'h ober traoù hervez e varregezhioù hag e zonezonoù.
Gallout ha rankout a ra an avielerezh-se kemer meur a stumm, kaout meur a zremm, met rankout a ra ivez bout kaset da benn bepred en unded, en unvaniezh e obererion, get ur gwir spered a garantez etre breudeur.
Avieliñ hiziv an deiz zo ivez kemer e kont gwirvoud ar bed m'emaomp é veviñ, get e emdroadurioù a-fet teknologiezh, buhez sokial, sevenadur, poblañs…

Bremañ, en eskopti Gwened, evel e Breizh a-bezh, abaoe 40 vlez zo pe dost, e santer un nevezadur sevenadurel hag a zo é tiorren hag é kreskiñ. Diazezet eo an nevezadur sevenadurel-se war klask hag embann ur vreizhadelezh. Tennañ a ra e vegon ag ar pezh a ya d'ober ur sevenadur pinvidik, ul liesseurted yezhel hag ur glad bras-divent.
Eno ec'h eus un dachenn visioniñ ne c'hell ket bout dilezet get an Iliz , evel m'en degas da soñj al lizher-eskob evit embann Durc'hadurioù an eskopti (p.22).

> *« Ar Gristenion a rank bout e bed ar sevenadur. Drezañ e vez enkorfet talvoudegezhioù an antropologiezh kristen e plegennoù istorel fetis. Dre ar sevenadur e ren mab-den ur vuhez denel da vat […] Ar sevenadur zo ur mod dibar ag ar « bout er bed» hag ag ar « bout den» […] Ar sevenadur zo an dra ma teu drezañ an den evel den da vout muioc'h den, « ma teu da vout» muioc'h. »*
>
> *Hor bro Vreizh zo bras ha puilh he sevenadur en deus roet e stumm da vuhez ar remziadoù a zo bet araozomp. Bev-birvidik eo dre ur glad savouriezh ha sonerezh strujus, dre modoù beviñ dibar ha dre ur yezh hag a zo unan a vektorioù diazez an treuzkas anezhañ. Penaos e vimp-ni obererion anezhañ e-kichen ar re a vev diàr ar sevenadur-se hag a faot dezhe ranniñ anezhañ get ar re arall ? »*

Ur raktres zo bet savet get Eskopti Gwened, evit ar 6 blezad a zeu, hag a zo anvet « Komunion evit ar Mision ». Ag ar raktres-se e sav raktresoù misioniñ hag a vez diorroet en eskopti a-bezh, e pep live (parrezioù, deanelezhioù, broioù, luskadoù, servijoù, kumuniezhioù, ha kement zo…)

Kement-se lâret e c'hell bezañ talvoudus resisaat penaos e c'hell un diawelad misioniñ kreskiñ hiziv an deiz er gwirvoud zo hini sevenadur Breizh. Ar pal pennañ da dizhout a c'hell bout termenet evel-mañ : « Prezeg an Aviel en eskopti Gwened ha derc'hel kont a sevenadur Breizh hag ag ar brezhoneg ».

Meur a ahel prederiñ dishañval a zeu àr wel neuze, evit gwelet penaos ober gwelloc'h :

- Prezeg an Aviel er skolioù ha d'ar re yaouank ;
- Prezeg an Aviel en ur bed en deus kollet e verkoù relijiel met a chom tomm ouzh sevenadur Breizh ;
- Kaniñ ha meuliñ Gloar Doue e brezhoneg pa vez oferennet ;
- Lakaat an Aviel àr wel e kement tra a ya d'ober glad pinvidik Breizh.

Evit mont àr-raok ez eo pouezus hiziv :

- prederiñ donoc'h
- sevel ur framm boutin hag a rohe tro da vodiñ an holl re a faotahe dezhe kemer perzh er preder-se,
- kaout mennozhioù evit an ober ha kinnig palioù, hentennoù, peadra da gas an traoù da benn, doareoù priziañ ha kement zo.

Evit se em eus c'hoant, da gentañ, da sevel ur strollad prederiñ ha danzen digor hag a c'hello labourat àr ar raktres-se er mizioù da zonet.

Miz Gouere 2011

Raymond Centène.
+ Eskob Gwened

Digoradur

Ur ger da zigor

Ar raktres-mañ evit ar mision nen deo ket graet eiton e unan. Engortoz omp ma kavo e lec'h pe gwell c'hoazh, ma tougo frouezh diwar e imboud àr gef ledan raktres an Eskopti a weler àr e lañs a-houde mar a vlead eit ma vo eskopti Gwened un Iliz a zegemer, un Iliz a bed, un Iliz a lak de greskiñ hag un Iliz a daol he sklaerder en-dro dezhi.

Kalonekaet ma omp bet get an Aotrou Eskob Centène a-houde hañv ar ble 2011, setu mar hon eus staget el labour " Da gemenn an Aviel e eskopti Gwened en ur zerhel stad a sevenadur hag a lavar Breizh ", sevenadur ha yezh a za deomp ag ar rummadoù a oe en hor raok, hag a weler e vleuiñ en hon eskopti-ni el dre Vreizh a-bezh ha pelloc'h.

An diell-mañ a garehe bout un diell labour, ennon ur raktres dre vras hag ur stedad oberoù da obér ketan-penn, kinniget de gement hani a zo daet d'ar c'hentañ tolpoù ha da gement den a garehe labourat ganeomp.

El-se, rac'h ar-un-dro, pep unan get e nerzh, e galon hag e ampartiz, é lakimp ar raktres en e sav eit ma vo taolet he sklêrijenn get kevredigezh Iliz hon eskopti.

Trugarez bras d'an holl.

Eit ar re a zo er strollad karget da gas an traoù
. Tad Herménégilde Cadouellan.

Hentenn labour implijet evit lakaat ar raktres-se àr-sav

Evit lakaat ar raktres-se àr-sav eo bet ret goulenn kuzul diget an niver brasañ a dud dedennet, ha teurel evezh da chom hep disoñjal den ebet e kement ha ma oa tu.

1-Setu perak e oa bet dalc'het un emvod da reiñ lañs d'ar mare prederiñ e deroù miz Ebrel 2012, e ti an eskopti e Gwened, asambles get un daou-ugent den bennak, ha get an aotrou'n eskob Centène en doa spisaet palioù ar raktres-se, dirak an ao. Maurice Roger, Vikel vras hag an Tad Jean-Pierre Penhouët, Vikel vras an Eskopti, karget a raktres an eskopti « Komunion evit ar mision ».

2-Ur poellgor-leviiñ 8 ezel ennañ zo bet savet.
Ur strollad leviiñ zo bet savet evit kas ar raktres-se àr-raok, lakaat anezhañ da zont da wir, skrivañ anezhañ.
Izili ar poellgor-leviiñ : an Tad Herménégilde Cadouellan, an tad Jean-Pierre Penhouët, an tad Méliau Guillaume(†), an ao. Jorj Belz, an ao. Philippe Josse, an ao. Yann Verney, an ao. Eflamm Caouissin, an ao. Jean-Jacques ar Floc'h

3-Pevar emvod labour zo bet dalc'het e miz Mae hag e miz Mezheven 2012, diàr-benn pep hini ag an ahelioù prederiñ termenet get hon eskob :

- Prezeg an Aviel er skolioù ha d'ar re yaouank ;
- Prezeg an Aviel en ur bed en deus kollet e verkoù relijiel met a chom tomm, ouzh sevenadur Breizh ;
- Kaniñ ha meuliñ Gloar Doue e brezhoneg el liderezh ;
- Lakaat an Aviel àr wel e kement tra a ya d'ober glad pinvidik Breizh.
  Rentaoù-kont a oa bet savet àr-lerc'h pep hini ag an emvodoù-se ha talvezet o deus da ziazeziñ labour ar poellgor leviiñ.

4- 7 pe 8 gwezh eo bet bodet ar poellgor leviiñ. Bewezh eo bet klokaet pe gwellaet skrid ar raktres.

5- Kejet en doa ar poellgor-leviiñ get kelennerion divyezhek REGEK* e-pad o devezh distro-skol e miz Gwengolo 2012.

6- Kejet en doa ar poellgor-leviiñ get an aotrou'n eskob Centène evit kinnig dezhañ ar raktres er stad ma oa er mare-se hag evit kaout e ali.

7- Ar raktres a oa bet kinniget buan, bepred er stad ma oa er mare-se, dirak servijoù an eskopti. Kinniget eo bet e-pad hiroc'h amzer da veur a servij ag an eskopti da gaout o ali.

Frouezh un difrae stroll eo ar raktres-se. Àr-lerc'h emelloù a-leizh ar gevelerion a oa bet gwelet pa oad é sevel ar raktres-se n'en deus bet d'ober ar poellgor leviiñ nemet dastum, notenniñ, rummiñ ar c'hinnigoù puilh zo bet graet dezhañ.

*REGEK = Renerezh Eskopti ar GElennadurezh Katolik

Endro istorel, sevenadurel, sokial ha relijiel ar raktres-se

E-pad an divizoù e oa bet kemeret kalz a amzer evit teurel selloù a-dreñv àr an amzer-dremenet. Kentoc'h eget disteurel an emelloù-se hon eus kemeret amzer d'o selaou ha kement-se en deus talvezet da sevel un daolenn puilh-kenañ ag an endro ma kav ar raktres e abeg bout bet savet.

1-Nevezadur sevenadur Breizh

Gwell e vehe komz a gendalc'h kentoc'h eget a nevezadur marteze ? An dra zo sur bepred eo e verzer un adlañs e buhez sevenadurel Breizh abaoe ouzhpenn 40 vlez. Diouzh ar c'hiz emañ, da skouer, ar festoù-noz, ar c'hrouiñ strolladoù sonerezh, krouidigezhioù hag obererezh ar bagadoù, an deskadurezh e brezhoneg get he zeir elfenn : Diwan, hentad divyezhek an Deskadurezh katolik ha hentad divyezhek an Deskadurezh publik, ar festivalioù, hini an Oriant en o mesk, ar berzh-bras graet gant al lazoù-kaniñ breizhek…

2-Ar c'hlask identelezh

Un dra a gaver a-viskoazh er c'hevredigezhioù eo marteze met hor c'hevredigezh a vremañ, an hini m'emaomp soubet enni, zo merket, àr a hañval, get nec'hañs e-keñver an amzer-da-zont : al labour hag an dilabour, koust an tiez, ar bankoù é kinnig ober freuzstal ingal, ar bedeladur…

Adal d'ar barradoù aon-se, gwir pe maget get ar mediaoù, ec'h eus riskl bras e vehe ag an emdenn hevelebour, ar gumuniezhouriezh, klask ul « log » ma c'heller en em santout er goudor.

Daoust hag-eñ ez eo un heuliad àr-eeun ag an emdenn-se pe ur c'hiz, met peogwir n'ouzer ket re vat da belec'h emaomp é vont ec'h eo pouezus gouzout a-beban emaomp é tont. Setu perak e vez gwelet kluboù enklaskoù lignezouriezh é vleuñviñ e pep lec'h. Ar fed e paotahe ar c'hevredigezhioù breizhek, heritourezed d'ar gevredigezh « Parrez Bretoned Pariz » a oa bet savet get an Tad F Kadig marteze, e kêrioù bras Frañs, a denn kalz d'al luskad-se.

3-An traoma deuet diàr an difenn ober get ar brezhoneg

Difennet e oa ober get ar brezhoneg er skolioù publik hag er skolioù prevez e-pad al lodenn gentañ ag an XXvet kantved ha diàr-se e oa deuet ur gouli n'eo ket kleizhennet c'hoazh. An doare-ober dibabet evit distrujiñ ar yezh, diazezet àr ar flatrerezh hag ar vezh a glasked bountiñ en dud, zo bet gwall efedus. Betek kaout mezh ag o zud abalamour ma komzent brezhoneg ec'h ae an traoù evit ar vugale.

Ur sevenadur eo a lazher pa zifenner ober get ur yezh.

Pet a dud, oadet etre 70-80 vlez bremañ, a anzav c'hoazh e veze komzet brezhoneg get o zud kenetreze met dezhe ne gomzent nemet galleg, yezh an dud desket ha n'eo ket brezhoneg, yezh an dud ne oant ket sevenaet.

4-Diac'hinad Breizh

pe al lorc'h é vout Breizhad ha nac'h ar yezh

Evel an Elzasiz, an Euskariz, ar Gorsiz pe ar Gatalaned o deus ur yezh dezhe o-unan, ur yezh dishañval-mik diouzh ar galleg, ar Vreizhiz zo lorc'h enne é vout Breizhiz. Gwir eo kement-se evit hogos an holl Vreizhiz.

Met kerkent ha ma vez komzet ag ar brezhoneg, ag an implij anezhañ pe a zeskiñ anezhañ n'emañ ket an dud en ur soñj àr ar c'hrafoù-se :

- lod a sav a-du penn-da-benn get ar yezh
- lod a wel an traoù àr an tu mat kentoc'h
- lod a vez diseblant
- ha lod all a vez digas, « a-enep-krenn » zoken. Ar brezhoneg ? Da betra e talv ?

Ret eo ober get an holl dud-se a-raok dont a-benn da gas an traoù àr-raok.

Trawalc'h eo gwelet pegen bras eo an niver a dud a gemer perzh er pardonioù hag an dister m'eo ar plas a vez lezet d'ar c'hantikoù brezhonek.

Penaos lakaat an dud da gompren ec'h eo ar brezhoneg un elfenn a bouez bras ag ar sevenadur ?

Penaos lakaat an dud da gompren e c'hellahe koll pe dilez ar yezh kaout un efed drastus àr hor sevenadur breizhek, dre lakaat anezhañ da dreiñ en ur folklor ha tra ken ?

5-Dibarder Bro-Wened, he yezh wenedek

Ar brezhoneg, anezhañ ur yezh komzet dreist-holl, en deus meur a stumm, ar pezh a ziaesa (alies) ar c'hompren etre ar gomzerion.Evit ar yezh-se, a zo ur yezh da vat, get he gerioù, he yezhadur hag he reolennoù displegiñ ha kemmiñ dezhi hec'h-unan, e oa bet ret kavout diskoulmoù evit kelenn anezhi

er skolioù hag er skolioù-meur. Evel-se eo e oa bet krouet reizhiadoù kelenn unvan pe unvanoc'h, en o mesk ar « peurunvan ».
Ar yezherion a-vihanik a gomz gwenedeg, ur bihanniver e bed ar brezhoneg, petra bennak ma anzavont ec'h eus ezhomm kelenn ar yezh, ne gavont ket diouzhtu penn d'o zraoù er brezhoneg kelennet se.
Ar vugale a vez desket ar yezh-se dezhe, koulskoude, ne vez ket diaes dezhe tremen ag ar brezhoneg a vez kelennet dezhe d'an hini a vez komzet get o zud-kozh.
Ur stad tremen zo da gavout : penaos lakaat an nevezvrezhonegerion hag ar gomzerion a-vihanik da vout a-unan en hon eskopti.

6-Iliz an eskopti.

E-pad ar c'hentañ lodenn ag an XXvet kantved, pa oa bet ijinet get an IIIe republik distrujiñ ar brezhoneg, e oa bet Iliz an eskopti an elfenn beurbouezus é kas an traoù àr-raok evit derc'hel ar yezh-se en he sav : katekiz e brezhoneg, prezegennoù e brezhoneg, kantikoù e brezhoneg…
Ret eo lâret an traoù evel m'emaint hag arabat eo kaout mezh en lâret : ma vez komzet brezhoneg hiziv an deiz ec'h eo abalamour m'he deus Iliz Breizh degaset frank he lod.
Met Iliz Breizh he doa ranket ivez en em azasaat ouzh ar gevredigezh a oa éc'h emdreiñ, ouzh disoc'h an unvanadur sevenadurel republikan hag ouzh pouez ar feizidi zo rouesoc'h-rouesañ an niver a vrezhonegerion en o mesk.

7-Ar « vodernelezh » àr-lerc'h ar brezel

Un toullad elfennoù a oa bet ouzhpennet an eil re d'ar re arall er mare-se. Ma oa krog an dud da baouez d'ober get ar brezhoneg a-raok an Eil Brezel-bed e oa bet hogozik paouezet d'ober getañ àr-lerc'h ar brezel. An divaeziadeg vras etrezek ar c'hêrioù bras, ur gwir goll evit Breizh hag evit kornioù-bro arall a Frañs, a zegaso he lod evit lakaat an dud da gaout mezh get ar parlant brezhonek.
Get ar skingomz e oa bet ur sevenadur nevez éc'h en em siliñ dre souch er familhoù. Evit modernaat an tiez, diouzh ar c'hiz a oa bet é ren er mare-se, e oa bet dilezet ar bankoù-tosel get an dud evit lakaat taolioù ha kadorioù kaer e formika en o flas.
En hon Iliz ivez e oa bet dilezet ar yezh. Paouezet e oa bet da lâret homeliennoù e brezhoneg tamm-ha-tamm. Kantikoù gallek nevez, muioc'h diouzh an amzer ha diouzh an testennoù relijiel a reas o zreuz da badout diàr-goust ar c'hantikoù brezhonek giz gwezharall. Al liturgiezh é teveriñ a Sened-Iliz Vatikan II a lakay al luskad da vuanaat.

Evit e-leizh a dud e oa deuet ar brezhoneg, ken sur ha tra, da vezañ ur parlant hag a c'helle mont d'ober un dilañs sokial ha sevenadurel.
Un nebeud tud a oa bet emskiantek ouzh koll ha dilez un hêrezh sevenadurel kantvloaziek.

8-Ar gevredigezh a vremañ hag ar sevenadur hiziv[1]

Tra pep kevredigezh eo emdreiñ.
N'eus ket anv da sevel ur pleustrad sokiologiezh er raklavar-mañ, met daoust da bep tra ec'h eus ezhomm da skriviñ un nebeud perzhioù pouezus ag ar sevenadur a vremañ en hor c'hevredigezh, ha pa ne vehe nemet evit termeniñ ar framm ma ranker prezeg an Aviel hiziv an deiz.
Merket eo hor c'hevredigezh get :

-ur sevenadur mediaouek : pouez ar mediaoù, kentizhegezh hag hollveziadegezh ar c'heleier.
-ur sevenadur merket get al liezegezh : monedone frank an dud hag ar mennozhioù.
-ur sevenadur troet davet an hinienn : ar stroll, daoust da baotadur ar c'hevredigezhioù, a zeu àr-lerc'h ar mad personel.
-ur sevenadur demokratel, a dalvoudeka ar c'hemer perzh hag ar c'hendivizout.
-ur sevenadur pragmatek, abegus, merket get ar skiant hag an teknik.
-ur sevenadur merket get an emrenerezh e-keñver ar relijion.

An holl elfennoù-se a ya d'ober hor c'hevredigezh zo hol lod pemdeziek. N'eus ket anv d'o c'huzhat, o lakaat e-mesk hor pleustroù ne lâromp ket : beviñ ha bout intret get ur sevenadur breizhek met ivez beviñ er bed evel m'emañ.
Pep buhez denel a c'han hag a gresk en ur sevenadur. Ar memes tra eo evit pep feiz kristen. Abalamour m'eo gwriziennet en un douar-teil e c'hello teurel frouezh. Seul strujusosc'h e vo an douar-teil-se, seul kreñvoc'h e vo ar feiz.

[1] *Tennet a « **Annoncer l'Évangile dans la culture actuelle au Québec**, Fides, Montréal, 1999*

Ar raktres

N’eo ket an tem lakaat an Aviel en henvoazioù sevenadurel diseurt un dra bennak nevez ; a-viskoazh eo bet unan a brederiadennoù an Iliz, evel m’eo lakaet anat gant ar goulenn-mañ bet graet ar Pab Yann-Baol II en e brezeg abostolek ag ar 16 a viz Here 1979, « de Catechesi tradentae »

> ***Enkorfadur ar c’hemenn er sevenadurioù***
> *53. Stagiñ a ran bremañ gant un eil goulenn. Evel ma oa bet lâret ganin nevez zo da izili ar Bodad biblek : « an termen "destuziañ”, pe "enstuziañ", kaer zo dezhañ bout un nevezc’her, a eztaol mat-kaer unan ag an elfennoù a vister bras an Enkorfadur »(94) Diàr-benn ar c’hatekiz evel diàr-benn an avieliñ dre vras e c’hellomp lâret ez eo tonket da gas nerzh an Aviel e-kreiz ar sevenadur hag ar sevenadurioù. Setu perak e klasko ar c’hatetekiz anaout ar sevenadurioù-se hag o elfennoù pennañ ; deskiñ a ray an eztaolioù aroueziusañ anezhe ; doujañs en do evit an talvoudegezhioù hag ar pinvidigezhioù anezhe. En doare-se eo e c’hello kinnig d’ar sevenadurioù-se an anaoudegezh ag ar mister kuzhet(95) ha sikour anezhe da lakaat difoupiñ ag o henvoaz bev eztaolioù orin ag ar vuhez, al lid hag ar preder kristen.*

Ar raktres-se a c’heller koubliñ tro-dro da 3 ispalioù :

Kehentiñ
Ambroug
Krediñ ober

1-Kehentiñ.

Evit taliñ ouzh an harzoù lies a sav evit lakaat ar raktres breizhek-se da veviñ e vehe kehentiñ an dra gentañ da ober, met ret e vehe ivez displegiñ, kendrec’hiñ.
Alies-kenañ e c’heller displegiñ an digasted, an nac’h zoken, dre an diouiziegezh nemetken.

1-1-Evel-se eo ret reiñ da c’houzout d’ar pep brasañ ag an dud dre implijout an holl vinvioù kehentiñ :
-e vez graet skol gatekiz e brezhoneg e hentadoù divyezhek ar skolioù.
-e vez sevenet lidoù e brezhoneg en eskopti.
-ec’h eus teulioù e brezhoneg hag a c’heller lakaat e-kerz an dud.

-ec’h eus strolladoù ha lazoù-kaniñ a zo engouestlet en oferennoù a vez lâret e brezhoneg.
-e vez lidet ha darempredet hor pardonioù get tud a-leizh

Strivoù bras evit kehentiñ zo d’ober aze, ul labour don da gas da benn evit ma vehe anavet ha priziet an dra-se.

1-2-Displegiñ emañ prezeg an Aviel e-barzh ar Pantekost ivez.

1-3-Displegiñ e varv ur sevenadur pand a e yezh da get.

1-4-Displegiñ ec’h eo ar brezhoneg ur binvidigezh ouzhpenn evit ar Vro, hag evit an neb a ra gantañ.

Dre ma ya kant ha kant pinvidigezh da-heul pep yezh, pinvidigezhioù kuzhet ha dianav lies-mat, e tegas pep hini he lod evit stummiñ diemouez – identelezh – ur bobl. Ma paouezer d’ober ganti er vuhez pemdeziek n’eo nemet tamm-ha-tamm e vez skarzhet an diemouez zo enni hogen morse penn-da-benn moarvat.

Evel-se, an neb a faot dezhañ tizhout danvez piaouek ur bobl, « mont da zassonniñ » ganti, a rank klask ar startijenn-se e teñzorioù he yezh vamm, ha pa ne vehe ket mui an darn vrasañ ag ar bobl éc’h ober ganti peurliesañ. (Yves de Boisanger)

1-5. Displegiñ ne c’hell ket ar poell bout ar gwir gantañ bep tro. Ar galon he deus he flas ivez. Evit kalz a vrezhonegerion en deus ar brezhoneg ur plas bras en o c’halon hag en o buhez. Kement ha degas da soñj, ar c’hrennlavar-mañ : *« Nend eo ket trawalc’h komz d’ar spered, ret eo pikiñ ar galon ».*

1-6-Kendrec’hiñ ar skipailhoù-parrez hag ar c’humuniezhioù desavadurel lec’hel e ranker lezel ur plas dereat d’ar brezhoneg.

Pep tra pe dost a vroud ar vrezhonegerion da vout izili ag an Iliz : nemet ne vez ket gwelet bepred ar rannadur-se hag abalamour da se e tremen hon Iliz hep ober he mad ag ur chañs bras da bikiñ kalon ar bobl zo fiziet enni.

Mont trema ar parrezioù hag ar skipailhoù-parrez pe kavout amzer evit respont d’o goulennoù ha displegiñ dezhe ar pezh zo er raktres eskopti-mañ.
Dre gendrec’hiñ hepken e vo degemeret ar raktres-mañ.

1-7- Degemer ar Garta « Ya d’ar brezhoneg » e doare an eskopti
Gwelet e vo an engouestl-se, ha pa vehe dibabet an nebeutañ ar gwellañ a oberoù ennañ, evel engouestl an eskopti e-keñver ar brezhoneg.

2-Ambroug

Ma anavez pep hini ec'h eo un dra rekis ober an traoù get bolontez vat evit seveniñ ur gefridi get eurvad, pep hini a anzav ivez n'eo ket trawalc'h ober evel-se hag ec'h eo un dra ret, un dra hollret zoken alies-mat, stummiñ an dud.

Evel-se e-barzh ar raktres-mañ ne c'heller nemet :

- broudiñ ar gatekizerion da gelenn.
- broudiñ ar veleion da lâret oferennoù e brezhoneg.
- broudiñ ar skipailhoù liderezh d'ober kinnigoù e brezhoneg evit al lidoù.
- broudiñ ar vuhezourion liderezh da ginnig kantikoù pe elfennoù ag al lidadurioù e brezhoneg.
- broudiñ an divyezhegezh evit talvoudekaat pinvidigezhioù hor glad.

Met evit se ec'h eus ezhomm stummadurioù

2-1-Kinnig stummadurioù

àr liderezh dibar Breizh

àr ar c'han brezhonek, evel m'eo bet graet en amzer dremenet

2-2-Krouiñ skorioù katekiz

ha treiñ e brezhoneg ar skorioù zo anezhe dija.

2-3-Krouiñ hag azasaat kantikoù nevez.

Krouiñ kantikoù nevez (pozioù ha sonerezh)

Azasaat ar c'hantikoù zo anezhe dija ouzh reolennoù nevez an eskopti.

Harpiñ ar gefridi krouiñ sonerezh breizhek a zo get Akademiezh ar Sonerezh hag an Arz sakr.

2-4-Krouiñ, azasat an teulioù evit al liderezh

Ar Misal roman brezhonek, bet boulc'het al labour treiñ anezhañ meur a vlez zo, zo o paouez bout aotreet gant Roma (miz Genver 2013). Boutin eo da eskoptioù Breizh hag al levr-dave e vo evit al liderezh.

Evit e lakaat en implij en Eskopti Gwened e vo ezhomm, anat a-walc'h eo, da gas ul labour azasaat da benn.

E-pad ar mare azasaat ne ray ket diouer an taolioù-intrudu. Teurel a ray evezh an obererion da chom hep lakaat sav àr lusk ar raktres eskoptiel-se ha ne chomint ket etre div galon, diouzh an dro, evit goulenn harp digant “pennadurezh an eskopti” a raimp anv anezhi pelloc’h.

2-5-En em soñjal evit sevel ul lec’h dafar, ur greizenn deuliaouiñ gouestlet da Vreizh evit an Eskopti, evit talvoudekaat hor glad yezhel ha sevenadurel ha mirout a strewiñ dafar e pep lec’h.

Lec’h kinniget : Santez-Anna-Wened

2-6-Kizidikaat ar gloareged ha stummiñ anezhe àr sevenadur Breizh. *Ra vo ur stummadur « enstuzet » gant ar gloer.*

2-7-Goulenn m’en do ur beleg, un diagon pad pe un den laik kizidik ouzh sevenadur Bro-Wened, engouestlet en hon Iliz, ur stummadur skol-veur àr ar studioù keltiek.

2-8- Boutinaat holl binvidigezh hon teulioù
Kalz a draoù zo hag int strewet e ti an eil re pe ar re arall : troidigezhioù testennoù liderezh, kantikoù… Gellout a reomp o bodiñ en ul lec’h aes d’an holl. An teknologiezhioù nevez a vo ur skoazell brizius evit an dra-se.

2-9-Sevel ur « bennadurezh-eskopti » karget da reiñ un asant d’ar c’hrouidigezhioù ha d’an azasadennoù na raint ket diouer en amzer da zont.

2-10-Aoziñ un emgav ingal etre ar servijoù ag an eskopti a labour diàr-benn ar brezhoneg (liderezh, glad, servij-eskopti an touristerezh…).

2-11-Chom digor d’an difraeoù etre an ekoptioù a vehe o fal broudiñ e-mesk pobl Breizh un ober hañval ouzh difrae Eskopti Gwened.

3-Krediñ ober

Get an difrae kehentiñ, displegiñ e vo ret ivez lakaat klotiñ an difrae ober.
E-pad en emvodoù ma oa bet prientet ar raktres-mañ e tistroe dizehan ar gaoz àr ar pardonioù. Tro a zo aze da reiñ lañs d'an traoù..

3-1-Kenderc'hel da dalvoudekaat ar pardonioù

Kement a rannvroioù e Frañs hag er bed o deus avi oute. Rak ar pardonioù e Breizh zo degouezhadenn muiañ-karet ar Vretoned da ober unan hepken gant o sevenadur, da vout intret ha maget gantañ.
E prezeg abostolek ar pab Yann-Baol II, ag ar 16 a viz Here 1979, « de Catechesi tradendae », e vez komzet a bouezusted an deoliezh poblek.

> ***Degasadennoù an deoliezh poblek***
> *54. Ur gudenn hentenn arall a sell ouzh talvoudekaat, dre an deskadurezh katekizel, elfennoù mat an deoliezh poblek. Soñjal a ran en deoliezh a vez pleustret e rannvroioù zo gant ar bobl a feizidi gant gred hag ur mennad glan ha fromus, ha pa zlehe ar feiz zo da ziazez dezhi bout glanaet, reizhet zoken, e meur a vod.*

Degas da soñj e vez aozet pardonioù abaoe meur a gant vlez el lec'hioù-se ha pouezиñ àr basianted ar bersoned da gas al labour-se da benn, àr engouestl tud ar c'harterioù ha begon Poellgorioù ar chapelioù.
Degas da soñj ag an elfennoù arouezel liammet ouzh ar pardonioù-se : ar sant a vez lidet, ar feutan, an tantad, ar brosesion, ar pardon hag ar ranniñ, ar gouel hag ar blijadur, ar c'hantik pe ar c'hantikoù ag ar vro.
Displegiñ ec'h eo ar blijadur o devez an dud er pardonioù kement ha prezeg an Aviel ivez.

Meur a bardon a vez en ur barrez alies. Ha gellout a rahemp soñjal gouestlañ unan anezhe d'ar vugale ha d'ar re yaouank dreist-holl, en ur deurel evezh bras ne vehe ket skarzhet ar brezhoneg àr zigarez ec'h eus re yaouank ennañ ?

Er memes mod ma oa bet enskrivet ar festoù-noz e glad dizanvezel an denelezh gant an UNESCO, ha ne c'hellahemp ket soñjal en un difrae hañval evit ar Pardonioù e Breizh ?

3-2-Talvoudekaat glad pinvidik hon ilizoù hag hor chapelioù en ur vont dreist o zalvoudegezh a-fet arkitektouriezh hepken, en ur zisplegiñ perak ec'h eus ur c'heñver etre ar sant a vez enoret el lec'h-se hag ar pezh a vevomp hiziv an deiz.
Displegiñ hag embann buhez ar sant, istor ar chapel, ar sorbiennoù zo lakaet àr o anv, kantik al lec'h en div yezh (galleg-brezhoneg).
Pa vez aozet un diskouezadeg en ur chapel, e stern Karta an eskopti, e vo ret teurel meiz mat ouzh an 3 elfenn-mañ : ar chapel, an arzour, an oberenn (an oberennoù) kinniget. Displegiñ perak e talvez an diskouezadeg-se da avieliñ an dud.
Labourat a-unvan gant ar Poellgorioù chapel, Bodad Arz Sakr an Eskopti (BASE) ha Poellgor Raktres-eskop Gwirvoudoù an Touristerezh hag an Dudioù (PREGTD).

3-3-Kinnig lidoù e brezhoneg.
Gellout a rahed sevel an dra-se en un doare ingal dre dachenn vras, dre zeanelezh, gant ul lid bep miz pe bep tri miz.
Broudiñ al lidoù divyezhek gallek-brezhonek pa vez tro (pardon, obidoù ur brezhoneger, oferenn ar Sul, eured…)

3-4-Bout àr al lec'h pa vez aozet abadennoù bras
Evel Festival Etrekeltiek an Oriant.

Bout àr al lec'h pa vez aozet abadennoù gant an eskoptioù e Frañs a-bezh

Nozvezh an Ilizoù
Devezh ar glad

3-5-Ober e vad a vare ar vakañsoù evit ober kinnigoù.
Digoretoc'h ha dibresoc'h e vez ar speredoù er mare-se.

3-6-Krediñ ober gant brezhoneg du-mañ
Peseurt brezhoneg eo an hini gwellañ ? An hini a vez komzet ganimp er gêr !
Evit seveniñ al lidoù e ranker ober gant ar brezhoneg a vez komzet c'hoazh gant an tud hag en Eskopti Gwened ec'h eo ar gwenedeg, hag ivez ar c'herneveg en tu-hont d'an Ele.
Gant ar re yaouank e vez desket ha graet gant ar « peurunvan », ar brezhoneg komzet ha desket er skol. Gouest int da vonet diouzh

brezhoneg an dud koshoc'h egete. Tamm-ha-tamm en em droy ar vrezhonegerion trema ar « peurunvan » ha dirouestliñ a ray ar gudenn-se en amzer.
Ober an traoù a-stroñs ne zegasahe nemet dizemglev.

3-7-Lakaat an dud d'en em gavout asambles : ober bourraplted
-Bodiñ ingal al lazoù-kaniñ evit deskiñ, reiñ kalon an eil d'egile, reiñ begon an eil d'egile
- Kavout ha krouiñ digarezioù d'en em vodiñ
(11 a viz Du…)
- solenniñ ar pardonioù.

3-8-Derc'hel ha lakaat kreskiñ ar pezh a vez aozet c'hoazh.

Pirc'hirinded ar vrezhonegerion, oferenn en Iliz-Veur, oferenn vrezhonek e Santez-Anna-Wened, oferenn e-pad ar Festival etrekeltiek, oferenn bep miz e parrez…

3-9-Krediñ ober gant an div yezh er skolioù katolik
en ur gontiñ e-barzh ar skolioù unyezhek. Perak chom hep deskiñ d'an holl grouadurioù kantik al lec'h m'emaint er skol pe unan ag an daou gantik a vez kanet en darn vuiañ ag ar pardonioù ?

3-10-Krediñ ober gant an div yezh e Kannadigoù ar parrezioù
Reiñ kalon d'ar skridaozerion vrezhonek

Gant an 3 fennger-se, Broudiñ, Ambroug ha Krediñ ober, ec'h eus peadra da lakaat raktres misioner breizhat an eskopti da veviñ.
Gant ar c'hinnigoù liesseurt zo bet graet, koulskoude, e hañval bout poellek lakaat an traoù en amzer ha dibab diouzhtu oberoù a c'heller lakaat e pleustr peogwir e hañvalont bout oberoù da gas da benn a-raok pep tra.

Ahelioù ober pennañ

Lañsiñ ar raktres

Ma vez dalc'het kont ag al labour bet graet, ag emplegadur an dud o deus er graet, ag ar spi maget getañ, eo pouezus d'ar poellgor-leviiñ poaniiñ evit kinnig ul lañs a-feson d'ar raktres.

1) **Da gentañ e ranker kelaouiñ holl an dud o deus kemeret perzh en e sevenidigezh** : an dud o deus kemeret perzh en emvodoù-labour, an dud hag ar servijoù o deus roet o ali evit gwiriekaat an diell-se.

Kement-mañ a vo graet da gourz un dolpadenn lidus e ti-eskopti Gwened.
Ur skouerenn a vehe roet da bep perzhiad ar raktres-eskopti .

2) **Da eil e vo roet ul liv ofisiel da sinadur ar garta *Ya d'ar brezhoneg*** en ur bediñ dilennidi ha mediaoù ar Rannvro.

3) **Kelaouiñ an dud e diabarzh an eskopti** get mediaoù an eskopti.

4) **Kas ar Raktres d'ar parrezioù** : reiñ ur skouerenn da bep ezel GAP

Evit ar pal kentañ : Kehentiñ

1-1 Degemer ar garta "*Ya d'ar brezhoneg"*

En ur zegemer ar garta-se e tiskouez an eskopti en ur mod arouezel ar fed da vout Bretoned e-mesk ar Vretoned .Lakaat a ra ivez war wel engouestl hon Iliz-eskopti .

Sturier : Efflam Caouissin
Hentenn :

1- Aoziñ un emvod etre an aotrou'n eskob Centène, un dileuriad ag ar Garta hag ar poellgor-leviiñ evit kemenn engouestl an eskopti.

2- Studiiñ asambl an doare pleustrek da sinañ ar garta .

3- Sellet ouzh an doareoù fetis bet choazet evit lakaat an engouestloù-se e pleustr

Termen : penn-kentañ miz Gwengolo

1-2- **Reiñ da ouiet en diabarzh hag en diavaez** holl an traoù a vez graet en eskopti Gwened evit sevenadur Breizh. Moaian a vo da implijout servij-kehentiñ an eskopti.

Sturier : Philippe Josse
Hentenn :

1- Kemenn an oferennoù e brezhoneg hag an oferennoù divyezhek :
- Sevel ul listennad ag an darempredoù talvoudus.
- Dastum ingal an titouroù.
- Kelaouiñ an dud dre "Chrétiens en Morbihan", lec'hienn Internet an eskopti, ar c'hazetennoù, lec'hiennoù ar c'hevredigezhoù breizhek …

2- Kemenn an darvoudoù liammet ouzh sevenadur Breizh **:**
- Sevel ul listennad ag an darempredoù talvoudus : Santez-Anna-Wened, Gedourion, Kaloneu derv Bro Pondi, boéh Santez Anna…)
- Dastum ingal an titouroù
- Kelaouiñ an dud dre "Chrétiens en Morbihan", lec'hienn Internet an eskopti, ar c'hazetennoù, lec'hiennoù ar c'hevredigezhioù breizhek …

3- Kelaouiñ an dud diàr-benn ar pezh a vez graet en eskopti tro-ha-tro d'ar brezhoneg ha da sevenadur Breizh (en DDEC, er c'hevredigezhioù, ar raktres-eskopti…)

- Kelaouiñ an dud dre “Chrétiens en Morbihan”, lec’hienn Internet an eskopti, ar c’hazetennoù, lec’hiennoù ar c’hevredigezhioù breizhek …
- Sachañ evezh ar mediaoù war ar brezhoneg ha war al labour kaset en eskopti : sevel un emgav etre izili ar poellgor-leviiñ hag ar gazetennerion.

Evit an eil pal : Ambroug

2-1 Lakaat ur bennadurezh-eskopti daveda dalvezout.Karget e vo da reiñ ar gradoù (àr an testennoù, ar c’hanoù, ar pedennoù…), da aliiñ hag a-wezhoù e vo galvet da varn traoù zo.

Sturier : Jean-Jacques Le Floch
Hentenn :

1- Termeniñ kefridi resis ar bennadurezh : he doare monet en-dro, he hentennoù-labour, he frammadur, stankted an emgavioù.

2- Sevel ul listennad-tud a c’hellahe kemer pezh enni.

3- Monet e darempred get hon eskob evit gwiriekaat ar poentoù 1 ha 2

4- Monet e darempred get an dud a c’hellahe kemer perzh er bennadurezh-se evit gouiet ha prest e vehent da genlabourat.

5- Bodiñ ar bennadurezh-eskopti hag an eskob evit displegiñ mat he c’hefridi hag he doare monet en-dro.

2-2 Testennoù-liderezh : Kregiñ hep gortoz da genlodenniñ holl hon niver bras a zielloù-liderezh evit sevel un diazez-dielloù kumun evit holl obererion an eskopti.

Sturier : Jorj Belz
Hentenn :

1- Dastum holl an dielloù pe traoù arall get an dud o deus labouret àr ar sujed-mañ ha prest da gemer perzh er raktres-eskopti, dielloù-paper pe dielloù niverel, da skouer get : an tad Jean Le Dorze, an tad Marcel Blanchard, an tad Meliau Guillaume †, an tad Jean Marquer, an tad Armel de la Monneraye, an tad Hermenegilde Cadouellan, an ao. Jorj Belz, an ao. Alphonse Samson, an ao. Jean-Jacques Le Floch, ha tud arall c’hoazh…

2- Tolpiñ holl an elfennoù bet dastumet .

3- Aoziñ, renkiñ testennoù ar Sul (lennadennoù, psalmoù, avieloù, pedennoù) evit bep Sul ar blezadoù-liderezh (A,B,C).

4- Kregiñ da labourat war raktres an diazez-dielloù Internet.

5- Lakaat da lenn ha da wiriekaat an testennoù get ar bennadurezh-eskopti.

6- Soñjal klokaat al labour-se ingal.

7- Lakaat elfennoù an diazez-dielloù enlinenn.

8- Digeriñ an diazez-dielloù enlinenn d'an holl.

Termen : dielloù enlinenn e penn-kentañ 2014 ha klokaet e vo an diaz-se tamm-ha-tamm pa vo dastumet traoù nevez.

Nota pouezus : Ar memes tra a vo graet evit ar c'hanoù hag ar c'hanennoù. Goulennet eo bet get kalz a barrezioù kaout kanennoù get o zroidigezh enlinenn.

2-3- Kenlodenniñ ha krouiñ skorioù-katekiz ken evit ar skolioù hag evit ar parrezioù.

Sturier : Yann Verney
Hentenn :

1- Dastum holl an testennoù hag ar skorioù-katekiz bet savet e brezhoneg.

2- Krouiñ ur benveg-skoazelliñ a ginnigo kanoù (kanennoù, psalmoù…) evit ar blezad-liderezh.

3- Aoziñ un emgav evit ar skolioù divyezhek a-ziàr ar c'hanennoù.

4- Aoziñ ur c'huzuliata get servijoù DDEC ha servij-eskopti ar bastorelezh war dem ar c'hatekiz.

5- Choaziñ ar skor azasañ ouzhar re yaouank katekizet.

6- Aoziñ un emgav get katekizourion ha kelennerion prest da implijout ar benvegoù-se.Kinnig marse un devezh stummadur pe zaou.

7- Soñjal embann an dielloù-se.

8- Krouiñ un diaz-roadennoù get ar benvegoù-se.

9- Lakaat an diaz-roadennoù-se enlinenn.

Termen : Peurstaliiñ ar stignad a-benn distro-skol 2014.

Evit an trede pal : krediñ ober

3-1 Krediñ implijout ar brezhoneg e-pad an oferennoù en ur ginnig oferennoù divyezhek. Ret eo kinnig un diell get an troidigezhioù.

Sturier : Ur beleg-eskopti
Hentenn :

1- Reiñ da ouiet d'ar parrezioù ec'h eus ag ar raktres-mision brezhonek-se.
   - Kelaouiñ dre deulioù an eskopti.
   - Kas ur skouerenn ag an teul da bep GAP .

2- Poueziñ evit ma vo lakaet ingal elfennoù e brezhoneg e-pad an oferennoù (kanenn-digor, kan ar gomunion, kanenn da achu an oferenn, pedenn-pinijenn, gloer da Zoue, psalm, alleluia, diskan pedenn ar gristenion, sanctus, anamnez, agnus…)

3- Reiñ sikour d'ar parrezioù ha d'ar skipailhoù-liderezh evit sevel an oferenn.

4- Lakaat da soñjal en teulioù bet savet dija : ar re-se a c'heller kaout el levrdioù e Santez-Anna, La Procure e Gwened, "quand les livres s'ouvrent" en Oriant.

5- Lakaat ar parrezioù da ginnig ur wezh an amzer un oferenn e brezhoneg : ar c'hanoù hag ar c'hanennoù e brezhoneg hag al liderezh e galleg, da skouer. Reiñ troidigezhoù ar c'hanoù d'an dud.

6- Poueziñ evit ma vo roet ur plas bras d'ar brezhoneg da gourz ar pardonioù (reiñ troidigezhioù c'hoazh).

7- Kalonekaat ar fed da aoziñ oferennoù e brezhoneg penn-da-benn (evel e Kewenn : da Sul diwezhañ ar miz). Termeniñ ar ritm get ar skipailhoù er parrezioù.

Termen : bremañ

3-2 Lakaat pinvidigezh hon ilizoù hag hor chapeloù da dalvezout en ur vravaat ar pardonioù, en ur galonekaat poellgorioù ar chapelioù, en ur lakaat karta an eskopti da vout doujet pand ez eus eztaoladennoù pe sonadegoù en ilizoù pe er chapelioù.

Sturier :
Hentenn :

1- Broudiñ ar boblañs da ober anaoudegezh get pinvidigezh an ilizoù hag ar chapelioù.

2- Kalonekaat poellgorioù ar chapelioù hag an dud arall a ra war-dro an ilizoù hag ar chapelioù.

3- Broudiñar c'hatekiziñ hag an avieliñ dre binvidigezh ar glad relijiel.

4- Broudiñ an embann teulioù divyezhek (galleg/brezhoneg) da ginnig da razh an dud.

5- Lakaat an dud da zoujiñ ouzh tu sakr ar chapelioù pa vez aozet diskouezadegoù pe sonadegoù el lec'hioù -se.

6- Broudiñ ha skoazelliñ an ober anaoudegezh get ar glad relijiel da gourz ar pardonioù.

7- Poueziñ evit ma vo roet ur plas bras d'ar brezhoneg er pardonioù.

Termen : pa vo embannet raktres-mision an eskopti.

3-3 Aoziñ ur vodadeg evit al lazoù-kanañ breton evit kejiñ get tud arall, evit deskiñ traoù nevez,evit reiñ kalon an eil d'egile, evit broudiñ c'hoant an eil hag egile.

Sturier : an tad Adrien Collet hag itron Josée Tanguy.

Hentenn :

1- Termeniñ resis a-walc'h ar pezh hon eus c'hoant gober :
- Tolpiñ lazoù-kanañ ar parrezioù evit o lakaat da gejiñ, da reiñ kalon an eil d'egile,da vroudañ ar c'hoant da ganañ asambl e brezhoneg Gloer da Zoue.

2- Termeniñ stumm ar vodadeg

Moaien a vo da ginnig :
- Un digoradur lidus get holl al lazoù-kanañ o kaniñ ar memes kanenn.
- Pep laz-kaniñ a c'hello kinnig 2 pe 3 c'han hag en o mesk ur c'han nevez (kanenn, psalm…)
- Ur bedenn evit kloziñ an abadenn hag ivez 2 pe 3 c'han kumun get holl al lazioù-kaniñ.

3- Pediñ lazoù-kanañ en ur leskel ur plas bras da lazoù-kanañ ar Mor-Bihan. An niver a ganennoù da ginnig evit pep laz-kanañ a zepantay ouzh an niver a lazoù-kanañ.

4- Aoziñ un tolp evit an dud e karg a bep laz-kanañ a-raok ar vodadeg.

5- Anviñ ar vodadeg-se, da skouer : "Inour d'an tad Meliau" (e koun an tad Meliau aet d'an Anaon. Un dra bouezus e oa evitañ kinnig un darvoud sort-se)

6- Choaz un deiziad hag ul lec'h evit an darvoud.

7- Brudiñ an darvoud-se.

Termen : Miz an Avent 2013